29.11.2021

HE 163_2021 vp
SUPO 913/01.04.01.00/2021

Talousvaliokunta
Tav@eduskunta.fi

Viite Lausuntopyyntönne 9.11.2021

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI PANKKI- JA MAKSUTILIEN VALVONTAJÄRJESTELMÄSTÄ ANNETUN LAIN JA RAHANPESUN SELVITTELYKESKUKSESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA HE 163/2021 VP

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä, jolla muutettaisiin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia (jäljempänä PMJ-laki) ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Esitysluonnoksen keskeisenä tarkoituksena on panna täytäntöön ns. rahoitustietodirektiivi (EU 2019/1153). Kyseinen direktiivi edellyttää nimeämään viranomaiset, joilla on pääsy pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään (jäljempänä PMJ-järjestelmä) vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, tutkimiseksi ja niihin liittyvissä syytetoimissa. Rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanon edellyttämien muutosten lisäksi kansallisista muutostarpeista johtuen ehdotetaan myös eräille muille toimivaltaisille viranomaisille, joilla voimassaolevan lain nojalla on oikeus saada pankki- ja maksutilejä koskevia tietoja, pääsyä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään.

Pyydettynä lausuntonaan Suojelupoliisi esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Suojelupoliisin tehtävistä säädetään poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 10 §:ssä. Käytännössä Suojelupoliisin tehtävät jakaantuvat kahteen osaan. Ensinnäkin Suojelupoliisin tehtävänä on kansallisen turvallisuuden suojaaminen eli siviilitiedustelun suorittaminen. Toiseksi Suojelupoliisin tehtävänä on estää ja paljastaa sellaisia rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Näihin lukeutuvat esimerkiksi rikoslaissa rangaistavaksi säädetyt vakoilu- ja terrorismirikokset. Suojelupoliisin oikeudesta saada pankkisalaisuuden alaisia tietoja säädetään poliisilain (872/2011) 4 luvun 3 §:ssä tai poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä riippuen siitä, onko kyse rikostorjunnasta vai siviilitiedustelun suorittamisesta.

PMJ-lain 3 §:ssä säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää käyttävistä viranomaisista. PMJ-lain 3 §:n 1 momentin 7 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisilla, mukaan lukien Suojelupoliisilla, olisi oikeus päästä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään tallennettuihin tietoihin, jos se on välttämätöntä muun ohella rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Esityksen perusteluiden mukaan kohdalla on tarkoitus turvata erityisesti

1100 - 0321

Suojelupoliisin lakisääteiset tiedonsaantitarpeet. (s. 86) PMJ-järjestelmän käyttö Suojelupoliisissa voisi lisäksi perustua ehdotetun 3 §:n 1 momentin 1 kohtaan, silloin kun estetään ns. Europol-asetuksen liitteen 1 mukaisia terrorismirikoksia.

Pankkisalaisuuden alaiset tiedot muodostavat keskeisen tietolähteen Suojelupoliisille ennalta estettäessä rikoksia ja suojattaessa kansallista turvallisuutta. Suojelupoliisi pitää toimintaedellytystensä kannalta erittäin tärkeänä, että PMJ-järjestelmän käyttö mahdollistettaisiin ehdotetusti myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Olisi erittäin ongelmallista ja epätarkoituksenmukaista, mikäli PMJ-järjestelmää ei voitaisi käyttää kaikkien Suojelupoliisille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen, vaan ainoastaan varsin rajoitetusti rikosten ennalta estämiseen.

Rahoitustietodirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän työskentelyn aikana kiinnitettiin huomiota siihen, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmässä on saatavilla vain ns. tilin omistajuustiedot. Työryhmä tarkasteli myös mahdollisuutta lisätä tilitapahtumatiedot pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään. Tältä osin todettiin tarpeelliseksi siirtää asian valmistelu erilliseksi hankkeeksi, jotta asia voidaan valmistella riittävän huolellisesti siihen kytkeytyvien perustuslaillisten huomautusten johdosta.

Suojelupoliisi pitää ratkaisua erottaa tilitapahtumatietojen saaminen järjestelmän kautta erilliseen hankkeeseensa perusteltuna. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan tilitapahtumatietojen sisällyttämistä PMJ-järjestelmän kautta luovutettaviin tietoihin puoltaa kuitenkin usea tietosuojaan ja tehokkuuteen liittyvä seikka, jonka vuoksi on erittäin tärkeää, että erillinen hanke laitetaan vireille mahdollisimman pikaisesti.

Kuten hallituksen esityksessä tuodaan esiin, Suojelupoliisi on pitänyt lisäksi tärkeänä, että jatkohankkeessa selvitettäisiin mahdollisuutta käyttää PMJ-järjestelmää osana laajan turvallisuusselvityksen taloudellisten sidonnaisuuksien selvittämistä. Suojelupoliisi voi selvityksen kohteen antamalla luvalla hankkia tietoja luotto- ja rahoituslaitoksista turvallisuusselvityksen laatimiseksi. Mahdollisuus käyttää PMJ-järjestelmää tehostaisi turvallisuusselvitysmenettelyä lyhentämällä käsittelyaikoja ja samalla vähentäisi Suojelupoliisille ja luotto- ja rahoituslaitoksille aiheutuvaa työmäärää. Taloudellisia sidonnaisuuksia selvitetään osana laajaa turvallisuusselvitystä noin 600 asiassa vuosittain.

Ylitarkastaja Antti Wahlroos

Liitteet -

Jakelu SM/KTY

Tiedoksi -